

EKONOMİ & HUKUK BULUŞMALARI Malatya

24 Ekim 2024

Av. Mehmet Gün
Daha İyi Yargı Derneği Başkanı

Refah için hukuk gerekir

TÜİK'in istatistiklerine göre 2023 yılı sonu itibariyle Türkiye'de toplam 3.723.681 girişim var. Bunların 3.716.645 adedi, yani yüzde 99,8'inden fazla girişim KOBİ, yani küçük ve orta büyük işletmedir.

Sayıları 4 milyona yaklaşan girişimlerin yüzde 0,00162'si (on binde 16) sadece 6.036 adedi büyük girişim, yani aktifleri 50 Milyon TL'nden satış gelirleri 150 Milyon TL'nden ve ortalama çalışan sayısı 250'den fazladır.

KOBİ'lerin ürettiği kişi başına katma değer 2009'da ortalama 15.000 TL, ortalama kurdan 9.621,55 US\$; bu değer 2022'de ortalama 155,000 TL, ortalama kurdan 9.362,16 US\$ miktarındadır.

TÜİK'in 2023 yılı istatistiklerine göre KOBİ'lerin Yüzde 1'den azı, sadece yüzde 0,7'si (binde 7) yüksek teknoloji kullanırken yüzde 87,9'u ise orta ve düşük teknoloji kullanmaktadır. KOBİ'ler çoğunlukla ailelere veya tek kişiye ait, teknoloji kullanımı düşük, verimsiz ve katma değer üretimi düşük. KOBİ'ler toplam istihdamın yüzde 70,6'sını sağlıyor ancak bu kadar büyük bir kesim 9.362 US\$ değerinde katma değer üretebiliyor.

250'den fazla çalışanı olana büyük girişimlerde faktör maliyetiyle kişi başı katma değer üretim miktarı 2009'da ortalama 29.000 TL, ortalama kurdan 18.601,66 US\$ iken bu değer 2022'de ortalama kurdan 20,898,77 US\$ miktarındadır. Büyük işletmelerde kişi başı katma değer üretim miktarı KOBİ'lerdekinin iki buçuk katı kadar ve fazladır.

İstanbul Sanayi Odasının İlk 500 ve İkinci 500 büyük şirket listelerindeki bilgilere göre 2009'da toplam 79.641.562.760 TL katma değer üreten ilk 1.000 büyük işletmede kişi başı katma değer üretimi yıllık 127.253 TL, ortalama 81.624,76 US\$; 2022'de ise toplam 639.471.677.856 TL kişi başı katma değer üretim miktarı 61,262,56 US\$ miktarındadır. Türkiye'nin en büyük 1,000 şirketinde kişi başı katma değer üretimi KOBİ'lerin ortalamasının 10 katına yakındır.

TÜİK verilerine göre faktör maliyetlerle, aşağıdaki tabloda gösterildiği üzere üretilen toplam katma değerın yüzde 49'unu büyük girişimler, girişimlerin yüzde 99,8'inden fazlasını teşkil eden KOBİ'ler ise toplam katma değerın yüzde 51'ini üretmektedir. KOBİ'ler arasında 50 ila 249 arası çalışanı olan orta büyüklükteki 32.336 girişim ise toplam katma değerın yüzde 23'ünü üretmektedir.

	Büyükölük grubu	Girişim sayısı	Faktör maliyetiyle katma değer (TL)	Katma Değer %
Türkiye	Toplam	3 723 681	9 943 139 553 340	
	1-9	3 493 503	1 251 070 385 841	13%
	10-49	191 806	1 548 223 032 088	16%
	50-249	32 336	2 273 166 298 011	23%
	250+	6 036	4 870 679 837 400	49%

Antropoloji ve matematik bilimine göre, olağan doğal ve ekonomik şartlarda, dışarıdan bir etki olmazsa her beş işletmenin daha büyük bir işletme çıkarması gerekir.

Çalışan	Girişim başı Katma Değer	Girişim sayısı	Toplam Katma Değer	
<10	358.113	2.800.208	1.002.792.166.806	2%
<50	8.071.733	744.736	6.011.312.029.059	14%
<250	70.293.967	148.947	10.470.092.341.819	25%
>250	806.938.343	29.789	24.038.247.803.326	58%
		Toplam	41.522.444.341.011	

Türkiye'deki toplam 3.723.681 girişimin yaklaşık 5'te birini teşkil eden yaklaşık 745.000 adedinin 10 ila 49 işçi çalıştıran; onun da 5'te birini teşkil eden yaklaşık 150.000 adedinin 50 ila 249 işçi çalıştıran, onun da 5'te birini teşkil eden yaklaşık 30.000 adedinin de 250'den fazla girişimler olması gerekir. Ancak Türkiye'de gerçekleşen sayılar olması gerekenlerin yaklaşık 5'te biri kadardır. Başka bir deyişle Türkiye'nin gerçekleştirdiği potansiyelinin ancak 5'te biri kadardır.

Girişimlerimiz doğal ortamlarda gelişmiş olsaydı Türkiye'nin yıllık toplam katma değer üretimi 9,9 trilyon TL değil, aşağıdaki tablodaki görüldüğü gibi 41 trilyon TL'den daha fazla olurdu.

Bu acı tabloya yani, verimsiz çalışan, küçük ve büyük oranda sahipleri tek kişi veya hissedarlara ait olan küçük girişimlerin hem sayısal hem de oransal olarak çok fazla

olmasına, güçlerini birleştirerek hızda büyümeyip, verimsiz kalmasına yönetici kesimin sorumsuz ve cezadan bağışık olması ve büyük girişimlerin sahipleri arasında bir kısım iş insanları ile kurmuş olduğu simbiyotik ilişki, diğer adıyla bu simbiyokrasiye izin ve imkan veren Türkiye'nin Orta Demokrasi sorunları neden olmaktadır.

Bu durumun iki temel sebebi var. Birincisi yargının olağan görevini yapamaz olmasıdır. Diğeri ise yönetimde istikrarsızlık sorunudur. Fakat bu sorunun altında da yargı sorunu yatmaktadır.

Yargı işletmelerin gelişerek serpilmesine engel olan konularda görevini yapamıyor. Zimmet, emniyeti suistimal, sadakatin ihlali, sırrın ifşası suçlarıyla etkin mücadele edemiyor. Şirket ve sair ortaklıklarda uyuşmazlıklar çözülüyor. Önüne gelen davalarda maddi gerçeği tam ve doğru olarak ortaya çıkarmıyor, uzayan yargılamalar cezasızlığa neden oluyor.

Girişimler profesyonel yönetime geçemiyor, geçmediği için de kurumlaşmıyor. Ortaklıklar güvenle kurulamıyor Girişimler bir araya gelip güçlenemiyor. Girişimlerin birleşerek tasarruf edeceği kaynaklar israf ediliyor. Küçük girişimlerde gelişmek için gerekli finansman yetersizliği gelişmeyi önüyor. Finansmana erişim zorluğu ortaya çıkıyor. Sonuçta üretim kalitesiz ve işletmelerin rekabet gücü düşük kalıyor. Elde edilen gelirin azlığı üretimden tedarik zincirine birçok soruna neden oluyor gelir dağılımını bozuyor.

Öte yandan yargının yönetici kesime karşı eli kolu bağlı, keyfi, bilime aykırı kararlar alan görevlerini ihmal ve ihlal eden yöneticilere hesap soramıyor. Ekonomik istikrarı bozan cumhurbaşkanı, bakanlar ve Anayasa 105'inci ve 106'ncı maddeler gereğince sorumsuz ve cezasız. Anayasa'nın 105'inci ve 106'ncı maddeleri gereğince suçlarının soruşturmayı teklif etmek 301 milletvekilinin, dava açmak için 360 milletvekilinin oyu gerekiyor.

Durum yargıda daha kötü. Yüksek yargı üyeleri kendi kurumları ve mesai arkadaşları soruşturmaya gerek görürse; hâkim ve savcılar Adalet Bakanı başkanlığındaki HSK soruşturma izni verirse; BDDK, SPK, BTK ve sair düzenleyici kurumların üyeleri ilgili bakan veya cumhur başkanı izin verirse, idari kurumları iç soruşturmada suçlu oldukları kanaatine varırsa ve yargıya izin verirse haklarında dava açılabilir. Bu durumda iktidarlar devleti ve ekonomiyi keyfi yönetebilir ve hatta yolsuzluk yapabilirler fakat soruşturulamazlar.

Bu sorunu çözmek yargı meselesini halletmemiz gerekiyor. Her sene 12 Milyon civarında dosya açılıyor, üç dert sene sürüyor ve herhangi bir anda toplam iş yükü 3- 4 katını buluyor. Bu durumu tam olarak gören istatistik bilgilerimiz yok.

İş yükü bu kadar ağır olmasına, rağmen elimizdeki işi de insan kaynaklarımıza uygun olarak dağıtamıyoruz. İş yükünün onda 9 ağırlığını iş gücünün onda birine, hâkim ve savcılara veriyor, iş gücünün onda dokuzu avukatları aksesuar olarak görüyoruz. Toplam 25 bin civarındaki hâkim ve savcı hem hizmet veremiyor hem makamlarına hizmet yeri

olduğundan farklı mülk gibi görüyor ve olumlu ve uyumlu iş birliği yapmıyor hem de iş yükünün altında eziliyoruz diye mazeretlerle halkın ihtiyacını görmüyorlar.

Bu durumu yönetmesi ve işlerimizin halledilmesini sağlaması gereken yöneticilerimiz ise adeta uyuyorlar. Hâkim ve savcı sayısını artırarak, kendilerinden veya zararsız gördüklerini çocuk yaşta olmasına rağmen mahkemelere doldurarak, etkin ve verimli çalışarak mahkeme ve hâkim savcı sayısını azaltmak gerekirken yetkin olmayan hâkim ve savcılar sisteme dolduruyorlar. Hukuku ve hayatı bilmeyenlerin sosyal hayata dair karar veremeyeceğini göz ardı ediyorlar.

Soruna neden olan süreçleri iyileştirmek, iş yükünü insan kaynakları arasında adil olarak dağıtmak ve 4-5 sene süren davaları 3-4 ayda bitirmek mümkün ve şart fakat yöneticilerimiz uyuyorlar, sorunlarımızı çözecek, önümüzü açacak refahımızı artıracak çözümler bulmuyorlar fikir bile geliştirmiyorlar.

İş yükünü hakim ve savcılar avukatlar arasında adil olarak dağıtmak, en yetkinleri hakim savcı yap, sayılarını azaltmak, iş yapış süreçlerini etkinleştirmek ve kararlarda etkinlik ve isabet oranını yükseltmek şart.

Dürüstlük kuralını hayata geçirerek söylenilenlere ve söyleyenlere itimadı güçlendirmek, uyumsuzlukları, gelişme vasıtası olarak görmek ve yönetmek, mahkemeye gelmeden önce uzlaşmayı sağlamak gerekiyor. Böylece hem uzlaşmalar artırılırken hem de mahkemeye intikal edenlerde dosyaları tekemmül ettirmek, davaları tek celsede bitirmek mümkün. Verimsiz süreçlerle hâkim, savcı ve avukat kaynaklarını israf edilmesi de ancak böyle önlenir.

Bunun için mahkemelerin sayısını artırmak yerine azaltmak, kalkınmaya en güçlü katkıyı vermesi için kalkınma bölgeleri bazında optimum yapılandırmak, uzmanlıkları merkezlerde yoğunlaştırırken, hizmeti halkın ayağına götürmek gerekiyor. İlk derece mahkemelerini hazırlık, istinafları ilk derece mahkemesine dönüştürmek ve temyizi tek merkezde etkinleştirmek ve aynı zamanda yeknesaklaştırmak gerekir.

İşte o zaman Türkiye'nin hukukun üstünlüğü endeks puanı ileri ülkeler seviyesine çıkarken, girişimler doğal gelişimlerine uygun olarak serpilir ve milli gelirimiz kolayca 50,000 US\$ seviyesine çıkar.

Bunun için Türkiye'nin ihtiyacı olan yargı reformunu gerçekleştirmek, en başta bundan en büyük faydayı edinecek olan ticaret ve sanayi odalarına düşmektedir. Gelin hep birlikte bu kutlu amacı gerçekleştirelim.